

Nh ng k ni m đ ng nh v ng i anh, ng i Th y, ng i tài ba đ c đ đã ra đi.

K NI M V M T NG I ANH TINH TH N

Tôi g p anh l n đ u m t phòng khai thu . Hình nh tôi ghi nh n đ u tiên là m t ông già đ b râu trông t a t a lão H đang ng i đ c m t t báo. Th y tôi vào, ông già ng c m t nhìn tôi c i xã giao:

-Anh khai thu h ? Ch c ph i đ i m t lát. Ng i b n tôi đang khai tr ng.

Tôi nói “chào bác” r i ng i xu ng c nh ông và li c nhìn t báo. Đó là t báo ra tu n v a qua, bên trong có đ ng m t bài vi t c a tôi. Tôi nói:

-Trong t p báo này tôi cũng có m t bài.

Ông già i nhìn tôi, h i:

-Anh vi t lo i gì? Bài tr ng nào?

-Đ , bài Chú Ti u Chùa C Pháp ti p li n sau bài bác đang đ c đó.

Ông l v ng c nhiên:

- , th anh là NVT h ? Truy n đó tôi đ c r i, vi t đ c l m!

-Đ , tôi đúng là NVT, cảm n “bác” đã khen!

Ông già đ a tay ra b t tay tôi vui v nói:

-May th t, tôi nghe nói anh đang Sacramento và cũng mong g p anh đ nói chuy n. Tôi đã đ c m t s truy n và th c a anh. Đ c m y truy n s “Cho Tôi S ng L i M t Ngày”, “Chú Ti u Chùa C Pháp”, “L c B t T Th c”, “Gió Xoay Chi u” tôi khoái quá. Nh ng tôi thích m y truy n s Vi t Nam h n. Theo tôi, đây là lo i truy n r t b ích cho vi c giáo đ c công dân! Môn s ký th ng khô khan làm h c sinh d chán, đa s coi vi c h c môn này ch là vi c b t đ c dĩ, t i khi r i tr ng là quên h t. Th mà khi vi t thành đ ng truy n s nh anh vi t nó l i h p đ n, khi n ng i đ c đ chú ý và nh lâu! L i vi t c a anh gi n đ mà v n s ng đ ng. Anh đã xây đ ng truy n r t khéo. Khi đã thích các nhân v t trong truy n, tính tò mò s khi n ng i đ c t đ ng tìm hi u thêm v nh ng nhân v t h thích qua các cu n sách s ký. Đ n đ n h s c m th y môn s ký không còn là m t môn khó nu t n a.

Tôi đang chăm chú nghe thì ng i b n c a ông b c ra:

-Xong r i anh, mình đi là v a!

Cùng lúc đó nhân viên khai thu g i tôi:

-Xin m i ông vào.

Ông già chìa tay b t tay tôi giã t :

-Thôi, anh vào khai thu đi đã! Ông b n tôi đây đang có vi c c n đi. Mình s có đ p g p nhau đ nói chuy n nhi u h n.

Sau khi khai thu xong tôi s c nh đ n ông già m i g p v a r i. Nh ng l i bàn v truy n s c a ông ta tôi thích l m, ch ti c là m i nghe đ c n a ch ng. Tôi h i nhân viên khai thu :

-Ông già khi n y nói chuy n v i tôi là ai v y?

- , ông Tô Hòa Đ ng đó, ch c ông m i đ n đây nên ch a bi t. Ông y là con trai c a nhà văn Bình Nguyên L c và cũng là m t nhà văn, nhà báo. Tr c ông có ra t tu n báo Phù Sa Sacramento nh ng nay t tu n báo y đ ng c a r i.

Tôi bu t mi ng:

-Hèn chi! Ông D ng ch c cũng c b y m i r i?

-Không t i đầu! Kho ng h n sáu m i thôi. T i ông y đ râu nên trông già v y đó! Th y ông hi n lành l kh v y mà đánh c t ng l i r t cao. ng đi nh ng n c đ c áo khó l ng l m! Hóa ra mình đã g p “s ph” mà không hay! Ông D ng l i còn là m t cao th c t ng n a m i tuy t ch ! Tôi cũng thích ch i c t ng l m! Th là tôi quy t tìm cách g p l i ông D ng. Sau khi h i thăm, tôi r t m ng bi t nhà ông l i g n nhà tôi.

Ngay hôm sau tôi tìm đ n g p ông. Ông đã ti p tôi v i m t thái đ r t n ng nàn. Nhìn k g ng m t c a ông lúc y tôi m i th y ông tr h n nhi u so v i hình nh khi m i g p. Tôi đ i cách x ng hô:

-Hôm qua nghe anh bàn chuy n s hay quá mà vì công vi c ph i đ t đ n n a ch ng, nay xin anh cho nghe ti p có đ c không?

Anh D ng c i:

-Hay chi mà hay. Thì cũng nhân đ c m y truy n s c a anh mà kh i thêm vài ý v y thôi. Nh ng hôm qua tôi đã nói ra sao, đ n đầu r i?

-Đ , anh đã nói nh ng truy n thu c lo i l ch s n u vi t hay, lôi cu n đ c đ c gi nó s giúp đ c gi xích l i g n môn s ký h n, h s không còn coi môn này là môn khó nu t n a!

Anh D ng ti p l i tôi:

-À, tôi đã nói nh th ... Đúng r i! Truy n s mà vi t hay nó s kích thích đ c gi a đ c, a tìm hi u v l ch s h n. Đó là m t đ i u b ích thi t th c. Càng ham đ c l ch s ki n th c v l ch s càng m r ng. Ng i dân càng hi u bi t l ch s n c nhà thì lòng yêu n c c a h càng m nh m , càng tha thi t. Nói v y không có gì là quá đáng đâu! L ch s n c ta là m t chu i dài nh ng cu c đ u tranh đ s ng còn đ y v bi tráng. Nào hai Bà Tr ng nh y xu ng sông Hát t tr m đ kh i l t vào tay t ng gi c Mã Vi n! Nào Tr n Bình Tr ng thà ch u ch t chém. ch không ch u đ u hàng Thoát Hoan v i câu nói khí khái “Ta thà làm qu n c Nam còn h n làm v ng đ t B c”! Nào Nguy n Tri Ph ng khi b th ng, b gi c Pháp b t quy t nh n đoi ch u đầu mà ch t ch không ch u đ ng i Pháp c u ch a! Nào Hoàng Di u t vào treo c V n Mi u khi thành Hà N i m t! Nào Nguy n Thái H c cùng 12 đ ng chí làm cách m ng ch ng Pháp th t b i, b b t đ a lên “đo n-đ u-đài” Yên Bái, tr c khi đ u r i kh i c v n đong đ c hô to “Vi t Nam đ c l p muôn năm”! Nh ng anh hùng v qu c vong thân c a n c ta còn vô s . Khi th u hi u đ c nh ng s hi sinh x ng máu, nh ng n i gian kh , cay đ ng quá l n lao c a t tiên trong vi c đ ng n c và gi n c, con cháu nào mà không c m kích? Nh nh ng t m g ng hi sinh cao c y mà khi h u s , m i công dân trong n c, nh t là đám thanh niên không ng i vi c li u mình đ b o v đ t n c! Suy nghĩ nh th nên tôi r t khoái nh ng truy n s đ cao nh ng anh hùng c a đ t n c. Đáng ti c lo i truy n s y n c mình còn hi m quá.

Tôi v n ch u môn s ký và cũng là ng i ghi n đ c truy n s , nghe anh D ng nói chuy n hào h ng quá tôi cũng bàn vào:

-Tôi th y mình cũng có nhi u cu n truy n s vi t r t hay đó ch . Nào Hoàng Lê Nh t Th ng Chí c a Ngô gia văn phái, K N Gò Ôn Khâu c a Hoài Đ i p Th Lang, Lá C Thêu Sáu Ch Vàng c a Nguy n Huy T ng, Tiêu S n Tráng Sĩ c a Khái H ng, nào H i Chuông Thiên M c a Phan Tr n Chúc, nào Ai L n Ph Cát c a Lan Khai v.v...

Anh D ng đ a tay ngăn l i:

-Tôi không nói mình không có truy n s mà tôi nói truy n s mình còn hi m quá! Anh th y m t s truy n nh th so sánh v i cái r ng truy n Tàu đang tràn ng p các nhà sách thì có th m tháp vào đâu! Trong th c t ng i mình l i r t mê đ c truy n s ! Nh ng b sách nh Phong Th n, Đông Châu Li t Qu c, Th y H , Thuy t Đ ng, Đông Hán Chí, Tây Hán Chí, Tam Qu c

Chí Di0 n Nghĩa, B0 c T0 ng, Ngũ H0 Bình Tây, Nh0 c Phi, Thu0 n Tr0 Quá Giang, Càn Long Du B0 c v.v... c0 ph0 bi0 n kh0 p n0 i trên lãnh th0 Vi0 t Nam. Ng00 i Tàu mê truy0 n Tàu đã đành, dân Vi0 t mình cũng có ng00 i mê truy0 n Tàu quá đáng. Có ng00 i ca t0 ng luôn c0 các nhân v0 t Tàu đã t0 ng làm h0 i dân t0 c mình nh0 Mã Vi0 n, Cao Bi0 n n0 a m0 i kh0 ch0 ! Chuy0 n Bà Tr0 ng, Bà Tri0 u, Mai H0 c Đ0 thì ít ai bi0 t mà chuy0 n Quan Công, Nh0 c Phi, Đ0 ch Thanh, Càn Long l0 i rành nh0 c0 m b0 a! Các nhà làm phim, so0 n tu0 ng hát c0 a mình cũng ch0 y theo th0 hi0 u c0 a qu0 n chúng, ít khi dùng tu0 ng tích c0 a mình mà tinh l0 y đ0 tài c0 a Tàu đ0 biên so0 n, đ0 trình di0 n. Mình b0 nô l0 văn hóa là do nh0 ng nh00 c đi0 m đó ch0 đâu? Tôi v0 n thao th0 c không bi0 t làm cách nào đ0 kh0 a l0 p, đ0 gi0 m thi0 u đ00 c nh0 ng nh00 c đi0 m đó. B0 i th0 , khi th0 y anh vi0 t đ00 c m0 y truy0 n s0 nh0 th0 tôi r0 t m0 ng. Tôi hi v0 ng trong t00 ng lai anh s0 vi0 t đ00 c nh0 ng truy0 n dài h0 i h0 n...

Th0 t tình h0 i 0 y tôi m0 i vi0 t đ00 c đâu h0 n m00 i truy0 n ng0 n. Cái 00 c m0 cho chào đ0 i m0 t t0 p truy0 n đ0 u tay c0 ngày đêm thôi thúc. M0 y l0 n 00 m th0 mình đã vi0 t đ00 c bao nhiêu trang tôi v0 n th0 y nó còn m0 ng quá. C0 n ph0 i thêm năm b0 y truy0 n n0 a m0 i mong có đ00 c m0 t cu0 n sách ra h0 n. Nh0 ng tôi đã b0 kh0 ng l0 i, ch0 a ki0 m ra đ0 tài đ0 vi0 t ti0 p. B0 t đ0 c dĩ tôi ph0 i m00 n m0 y tích Tàu mà tôi đã đ0 c, vi0 t thêm m0 y chuy0 n v0 thói đ0 i đen b0 c và đem m0 y chuy0 n l0 ch s0 Vi0 t Nam ra tán li0 u l0 y có thôi. Vi0 t thì vi0 t nh0 ng trong lòng v0 n áy náy, ch0 a th0 a mãn vì mình ch0 bi0 n ch0 xào n0 u l0 i s0 n ph0 m c0 a thiên h0 ch0 không ph0 i là s0 n ph0 m sáng t0 o chính th0 c c0 a mình. Trong đ0 u tôi, ý ni0 m hay u0 c v0 ng vi0 t m0 t truy0 n dài l0 ch s0 hoàn toàn ch0 a có. Không ng0 nay l0 i đ00 c anh D00 ng khen ng0 i và kh0 i rõ nh0 ng l0 i ích c0 a l0 i truy0 n s0 , tôi “đ0 t ng0 ” nh0 đ00 c m0 t phép th0 n thông đi0 m hóa! Mình có s0 n m0 t món b0 u b0 i trong ng00 i mà không bi0 t s0 đ0 ng! Th0 là tôi v0 ng lòng ti0 n b00 c, vi0 t thêm m0 y truy0 n n0 a. Không lâu sau đó t0 p truy0 n đ0 u tay V0 T H0 N MÙA XUÂN c0 a tôi ra đ0 i!

T0 ngày g0 p anh D00 ng, vi0 t truy0 n nào tôi cũng nh0 m s0 n m0 t m0 c tiêu ch0 không ph0 i vi0 t l0 y có nh0 tr00 c n0 a. Chúng tôi càng ngày càng thân thi0 t nhau h0 n. Nói đúng ra, tôi ph0 i coi anh D00 ng nh0 m0 t ng00 i anh tinh th0 n, m0 t ông th0 y, m0 t v0 ân nhân h0 n là m0 t ng00 i b0 n! Nhà anh D00 ng g0 n nhà tôi nên vi0 c t0 i lui r0 t ti0 n. Nh0 v0 y, vi0 t xong truy0 n nào tôi cũng đ0 a anh D00 ng coi tr00 c. Truy0 n nào cũng đ00 c anh đ0 c đi đ0 c l0 i r0 i góp ý đ0 tôi s0 a đ0 i tr00 c khi đ0 ng báo. Chính vi0 c góp ý s0 a đ0 i t0 ng ch0 , t0 ng câu c0 a anh đã giúp tôi thêm m0 t m0 ki0 n th0 c v0 cách s0 đ0 ng ch0 nghĩa. Anh l0 i còn g0 i ý v0 nhi0 u đ0 tài khác cho tôi vi0 t n0 a. M0 t l0 n tôi k0 chuy0 n đó v0 i ch0 D00 ng, ch0 c00 i mà nói:

-Cái tánh nhà tôi v0 y đó. Làm vi0 c gì dù làm cho mình hay cho ai ông cũng c0 n th0 n t0 ng chút, làm t0 i n0 i t0 i ch0 n m0 i ch0 u. Nh0 vi0 c u0 ng thu0 c h0 ng ngày c0 a tôi, bác sĩ đ0 n u0 ng li0 u l00 ng th0 nào, dĩ nhiên tôi ph0 i nh0 k0 và t0 phân chia ra đ0 u0 ng đ00 c, th0 mà ông c0 s0 tôi quên mà u0 ng l0 n l0 n, c0 nh0 c ch0 ng tôi hoài! M0 i l0 n nh0 n th0 t0 gì quan tr0 ng ông đ0 u ghi chú rõ ngoài bì nh0 n ngày nào, bên trong có v0 n đ0 gì đ0 c bi0 t. Khi thanh toán các bill v0 đi0 n, ga hay phone ông cũng luôn copy gi0 l0 i m0 t b0 n. Đ0 c sách đ0 c báo cũng v0 y, đ0 c t0 i đâu ông ghi chú c0 n th0 n t0 i đó. Nh0 ng trang báo có nh0 ng v0 n đ0 mà ông cho là c0 n thi0 t, là quan tr0 ng ông đ0 u c0 t ra đ0 gi0 riêng.

Nghe ch0 nói tôi m0 i bi0 t thêm đi0 u đó! Hèn chi nh0 ng v0 tranh ch0 p gi0 a các nhân v0 t xã h0 i, nh0 t là nh0 ng nhân v0 t trong c0 ng đ0 ng ng00 i Vi0 t t0 i đ0 a ph00 ng, khi đã đ00 c đ0 a lên m0 x0 trên các di0 n đàn, n0 u năm ba năm sau đó chuy0 n đ00 c kh0 i l0 i, anh D00 ng v0 n có th0 còn đ0 nh0 ng tài li0 u cũ đ0 tr0 ng ra làm b0 ng ch0 ng. Đi0 u đó đã làm nhi0 u ng00 i ng0 c nhiên, ch0 ng h0 ng... Tôi h0 i l0 i ch0 :

-Nh0 v0 y là ch0 có m0 t ông ch0 ng tuy0 t quá. Trong cu0 c s0 ng th00 ng ngày t0 tr00 c t0 i nay anh 0 y có đi0 u gì làm ch0 không hài lòng không?

Ch D ng c i:

-Ông đang hoang đ ng đ n m, lúc nào cũng chăm lo cho v con. Ngoài thì gi làm vi c, ông ch đ c sách đ c báo, giao du v i b n bè cũng ch ng m c, không có gì đáng trách c . Nh ng th i gian sau này r nh r i quá nên ông ghi n đánh c t ng trên internet. Th ng th ng ông đánh t i hai ba gi khuya. Vì v y sáng nào ông cũng th c d y r t tr a. Tôi s ông ông quá ham ch i c mà m t s c kh e nên v n hay khuyên ngăn nh ng ông c b o không sao đâu! Tôi th t s lo ng chuy n đó m. Anh ch i thân v i ông th khuyên giúp tôi may ra ông ch u nghe! Ch D ng đ n v y nh ng tôi ch a thu n ti n đ khuyên anh vi c đó. Th t s tôi ch a rõ có ph i anh D ng b quá nhi u th i gi đ ch i c t ng trên m ng không. Có th ch D ng th y anh ch i c vài n r i t ng th ch ả? Anh là ng i thông th o c ti ng Anh n ti ng Pháp, tôi đã nhi u n th y anh đ c các sách vi t hai th ti ng này. Các bi n c x y ra trên th gi i anh đ u bi t rành r khá s m tr c khi các báo Vi t ng đ ả lên. N u anh không l y tin t ngu n internet thì l y ả đâu? Tôi cũng bi t anh luôn theo dõi, nghiên c u các v n đ th i s qu c t , nh t là v các v n đ liên quan t i Vi t Nam. Qu th t sau này tôi có h i ng i em trai c a anh là Tô Phúc v chuy n y thì anh Phúc cho bi t anh D ng có thói quen th c khuya nh v y là đ đ c và vi t lách vì anh cho r ng bu i khuya là lúc thanh t nh nh t đ t p trung trí óc đ làm vi c.

Có m t n tôi th y anh tr i ra đ c m t t b n tài li u liên can đ n cu c đ o chánh h t TT Di m vào ngày 11.11.1960 đ đ i chi u. Đó là tài li u c a các ông Nguy n Chánh Thi, V ng Văn Đông, Ph m Văn Li u và Phan c Tuyên. Anh dùng bút màu v ch lên t ng câu mâu thu n nhau trong các tài li u r i c đ u mà c i:

-Ch m i v này mà b n ng i trong cu c đ u nói m i ng i m t đ ng và ai cũng t cho mình là ng i ch tr ng đ u tiên c ...

Anh D ng v n không bi t lái xe nên không có xe riêng. T khi quen anh, nh ng n đi tham d các bu i sinh ho t c ng đ ng tôi v n th ng ch anh cùng đi. Tôi đ ý th y nh ng n đi d các bu i sinh ho t y, anh không bao gi ch u ng i nh ng hàng đ u mà th ng n n đi th ng vào phía sau ki m m t ch ng i nh ng d y gh sau cùng. Bình th ng anh ch ả ng nghe, r t ít khi phát bi u. Có n tôi h i anh:

-Anh là ng i có danh trong c ng đ ng sao không khi nào anh ch u ng i nh ng hàng tr c cho ban t ch c đ gi i thi u v y?

Anh c i hóm h nh ả:

-Mình đi d đ ng h , đ đ c nghe ng i ta nói chuy n ch đâu ph i đ đ c ng i ta gi i thi u! Tránh đ c gi i thi u ch ng nào hay ch ng đó.

Anh đã nói th t lòng. n nào đi d sinh ho t c ng đ ng anh cũng có ng h ban t ch c ít nhi u. Dù ban t ch c có gi i thi u anh tr c c ng đ ng hay không cũng m c. S dĩ tôi đ c p đ n đi u này vì chính m t tôi t ng trông th y vài tham d viên đã ph n ng đ đ i trong vài cu c ra m t sách khi ban t ch c quên gi i thi u h .

Khá nhi u ng i trong gi i vẫn ngh sĩ bi t anh r ng ki n th c văn h c, nh n xét tinh vi, bình lu n sâu s c. Tôi đã th y nhi u nhà văn, nhà th , k c nh ng ng i đã thành danh t tr c v n nh anh vi t bài gi i thi u cho tác ph m c a h . Khi đã nh n l i giúp ai, anh đ u giúp t i n i t i ch n đúng nh ả ch D ng nói. Anh ch u khó đ c k tác ph m. Đ c đ n đâu anh ghi chú nh ng đ u c n bàn cãi, góp ý đ n đó. Đ n nào th y r c r i khó hi u anh đ c đi đ c l i nhi u n. Khi đã n m đ c n i dung tác ph m anh m i b t đ u vi t bài gi i thi u. Anh vi t r t c n th n, luôn đ n đo cân nh c t ng ch , t ng câu. Nh th , nh ng bài gi i thi u do anh vi t th ng r t thuy t ph c ng i đ c. Đáng ti c là anh không quen vi t trên computer mà ch vi t b ng tay đ ng i khác đánh máy i nên m t khá nhi u thì gi . Có khi vi t gi i thi u m t tác ph m anh

phái mát cá vài ba tuán! Dĩ nhiên anh viát không có thù lao, cũng không phái vì danh tiáng mà chá vì tình thán phác vá văn hác. Không muán ai chú ý đán mình nên anh đã dùng nhiáu bút hiáu khác nhau đá ký nhá Táng Dián, Tán Du, Láu Tán v.v... Nháng tiáng lành đán xa, giái viát lách, nhát là nháng ngáng i mái táp sá, ván mong đác anh giúp vai trò “má làng văn”. Vì tháng quý nháng ngáng i sáng tác văn nghá, vì tính cán nán nên đã có lán anh váp phái mát tình huáng cái ra nác mát nhá sau:

Có mát ông trí thác khá sành đái, rát giàu lòng tá tin, ăn nói hoát bát, đác nhiáu ngáng i ná tráng. Trong thái gian rán nhá rái, ông cũng hác đòi viát lách, cuái cùng ông cũng hoàn thành đác mát tác phám. Ông mang tác phám đán nhá anh Đáng đác và viát giúp mát bài táa. Vì tác phám không dày lám nên anh Đáng đác xong rát sám. Thá nháng anh loay hoay cá tuán lá ván cháa viát đác gì. Tôi ngác nhián hái:

-Tác phám này có gì đác biát mà anh phái bán khoán, cân nhác đán thá?

Anh Đáng cái mà lác đáu:

-Có gì đác biát đâu! Nháng khó viát quá!

-Không có gì đác biát sao lái khó viát?

Anh Đáng cái rái há tháp giáng:

-Anh em mình nói nhá cho nhau nghe thôi, đáng đá ông á biát đác ông á buán. Tôi không ngá ông á ăn nói láu loát váy mà viát vẫn không ra sao cá, anh cá đác thá mát đán sá biát. Cáu trúc luám thuám, câu kéo lòng tháng ... Nháng mình đã háa viát cho ngáng i ta thì phái gáng chá biát làm sao? Tôi đang cá tìm cho ra mát vài áu điám trong tác phám đá nói mà tìm mãi cháa đác.

Nghe anh nói tôi cũng không nhán cái đác, bán gáp ý:

-Tôi có đác mát vài bài cáa ông ta rái, tôi biát. Anh cá tháy sao viát váy cũng là mát cách giúp ông á tá sáa đái đá tián bá chá sao lái cháu các tìm áu điám cho mát công, hao sác?

-Không đác đâu! Tôi không muán làm ông á thát váng. Lúc này ông á quá rán nhá rái quá, viát lách cũng là mát niám vui lúc tuái già. Bây giá ông á viát yáu thát nháng biát đâu mai mát ông sá viát khá hán? Mình nói tháng tháng quá coi nhá cát đát niám vui cáa ông á sao nên!

Cuái cùng anh phái chán giái pháp gái ý, háng đán cho ông kia sáa cháa, thêm bát mát sá điám cán thiát làm nái dung cuán sách đác cũng tám đác!

Thánh thoáng anh còn viát mát sá bài nhán đán nhá vá thái cuác. Cũng có bài nhán đán nhá vá các sinh hoát cáng đáng, trong đó anh gái ý xây đáng mát vài nhán vát có nháng hành đáng máp má bát chính. Anh dùng lái viát mang hái háng mát uáu, nhá nháng nhác khéo đái táng đá há tá sáa đái viác làm không tát cáa há. Thánháng cũng có lán có mát đái táng cáa anh đã phán áng rát đá tán! Có láy quá quê vì bá anh nhìn tháu suát cái táy xáu cáa y nên y hung háng viát bài đá kích, mát sát anh, bát cháp cá viác đáng chám đán gia thá cáa anh. Khi biát đác viác này, anh chá cái mà nói:

-Không sao, cá đá ông á chái cho tháa mán!

Tháy anh không thám đám xáa đán nháng lái nhác má cáa mình, ngáng i gây sá cáng bác tác và cáng chái bái gát hán. Anh cá phát tán, đá mác y chái bái. Thái đá thán nhiên, láng lá cáa anh đã bián ngáng i gây sá kia thành ká nói xám mát mình. Cuái cùng y đánh láng lá bá cuác, không chái náa!

Sau khi xuát bán táp truyán Việt Hán Mùa Xuân táng đái thành công, tôi đác đá sáng tác mánh má hán trác. Tháy nhiáu đác giá đã chú ý đán nháng truyán sá cáa mình, và nhát là do sá khuyán khích cáa anh Đáng, tôi bát đáu thián vá viát thá loái này. Trong sá các truyán sá ká tiáp, tôi áng ý nhát là truyán Tình Hán. Truyán viát vá mái tình cay đáng giáa vá vua khai quác cáa triáu Trán là Trán Cánh và vá vua cuái cùng cáa triáu Lý là Lý Chiêu Hoàng. Khi láy

cháng Lý Chiêu Hoàng mái 7 tuái, đác máy tháng sau bà nháng ngôi cho cháng đá làm Chiêu Thánh hoàng háu. Nháng hánh phúc láa đá chá kéo dài đác 12 năm thì Chiêu Thánh bá truát ngôi và bá bá rái. Mái 20 năm sau Chiêu Thánh mái đác gá cho mát vá quan trong triáu. Truyán này khá cám đáng nháng tái đá má thá mái cũng chá đác khoáng 130 trang náu in thành sách. Tôi lúng túng không biát nên xáp nó vào loái truyán ngán hay truyán dài. Anh Dáng nói:

-Cá coi nhá truyán dài, xáp nó vào thá loái tiáu thuyát lách sá. Trác đây nhà văn Lan Khai viát cuán tiáu thuyát lách sá Chá Báng Nga cũng chá dài cá khoáng áy thôi. Đá cho đác giá cám quyán sách không cám tháy máng quá, ông chá thêm hai truyán khác là xong. Ai phê phán chá trách gì đâu? Bá giá anh cũng thêm vài truyán sángán khác vào cho táp sách dày dáy là coi đác rái!

Tôi nghe lái anh Dáng, láy hai truyán sángán Ngángái Chám Đá và Váng Phi Má Ê gáp vái truyán sángán Tình Hán làm thành mát táp. Anh Dáng viát bài táa cho táp sách đái bút hiáu Táng Dián. Thá là năm 2002 tôi cho ra đái đác táp tiáu thuyát lách sá đáu tiên vái táa đá “TÌNH HáN”. Sách dày 190 trang ká cá báa, in loái giáy dày coi cũng đác mát. Rát may là táp sách máng này cũng đác nhiáu đác giá chiáu cá. Nhá váy, đán năm 2005 tôi đã nhuán sác, bá khuyát đá tái bán vái cái táa đá mái “LÝ TRáN TÌNH HáN”. Lán này dù không dùng tái 2 truyán phá Ngángái Chám Đá và Váng Phi Má Ê náa nháng sách ván dày ngoài 200 trang.

Sau TÌNH HáN, tôi lái xuát bán táp truyán ngán đái tháng NGÕ TÍM (2003) rái tiáp tác sáng tác tiáu thuyát lách sá CÔNG NáNG C VáN (2004). Anh Dáng cũng đá táa cho táp sách này. Trác khi viát táa, anh Dáng đã đác rát ká và sáa cho tôi nhiáu lái lám trong đó có mát lái quan tráng là dùng sai ngán đáng thái. Khi đác đán đán Đái Báo Há Láu Dân Đái Viát thông báo tin tác cho đáng háng biát mà tôi viát “A-lô a-lô, loan báo cho đáng háng biát...”, anh Dáng tác cái mà nói:

-Thái chúa Nguyán tiáng Tây đâu đã du nháp Viát Nam mà có tiáng a-lô a-lô này? Phái dùng tiáng “loa loa” hoác “nghe đây nghe đây” mái đác!

-May quá, náu không có anh Dáng káp sáa láng, tôi đã phám mát khuyát đám lán có thá làm trò cái cho đác giá!

Tái khi tôi viát cuán tiáu thuyát lách sá DáNG VáN NGA: NON CAO VÀ VáC THáM (2005) chính anh Dáng đã đát cái táa đá này cho táp sách. Và cũng chính anh Dáng đã giúp tôi hóa giái mát đám viát không đúng vái thác tá lách sá mác dù lái này đá đác đác giá thông cám. Sá là khi tá vá táng Lê Hoàn, mát ngángái có thá làm cho vá đáng kim hoàng háu mê đám, tát nhiên ngángái đó phái có mát đám gì nái bát. Tián nhát là táng ngángái đó cao lán, đáp trai, thông minh, ăn nói hoát bát, đá xáng háp vái cái táng lai trá thành mát vá vua cáa Lê Hoàn. Tôi đã viát nhá thá nháng bát ngá anh Dáng đáa tôi xem mát đán trong mát táp sách nghiên cáu cáa sá gia Táng Chí Đái Tráng, đó là bài sá do mát viên sá giá Táng chân dung Lê Hoàn dâng lên vua Táng. Theo viên sá giá này thì Lê Hoàn vóc đác tám tháng, mát mũi không đác đáp. Không biát y tá có đúng không nháng náu là đúng mà mình viát ngángái lái thì có thá có ngángái cho đây là mát sá thiên vá náu không nói là bóp méo. Còn náu muán sáa lái đán đáu thì quá khó khi tìm lý do đá giái thích vì sao hoàng háu lái mê Lê Hoàn! Chúng tôi cái vái nhau rái cuái cùng tìm ra đác mát cách hoá giái khá háp lý: Khi có vá nái loán cáa Dáng Tán Lác á pháng Nam, sau mát đám thác tráng đá nghĩ ká hoách diát trá tên này, Lê Hoàn đã bá trúng gió nên sinh bián cháng mát lách miáng méo. Sau đó tuy đác cáu cháa káp thái nháng gáng mát Lê Hoàn ván không thá hoàn nguyên vá đáp nhá xáa. Thá là ván cá đáng!

Năm 2006, tôi cùng ba ngángái bán Tôn Thát Sang, CaoThanh Tâm và Láu Trán Nguyán ra chung mát táp truyán ngán, chính anh Dáng cũng đát cho cái tên sách là KHUá Y BáI THáI

GIAN và việt luôn bài táa.

Ba đáa con tinh thán kät täp cäa täi là truyän dài xã häi THĂM THäM TRäI XANH (2007), tiäu thuyät läch sä TRäN KHäC CHUNG (2009) và täp truyän ngän LÃNG ĐĂNG HäN XäA (2010) cũng đáu đäng cä anh Däng gäp ý bä khuyät nhiäu träng khi chúng chào đäi.

Nhäng lä đäi có häp thì phäi có tan. Khi täi bät đáu việt täp tiäu thuyät läch sä CHä BäNG NGA: ANH HÙNG CHIÊM QUäC thì anh Däng đã đäi chä . Chäng bao lâu sau đó anh cũng bät đáu lâm bänh. Anh cho biät anh bä viêm lá lách. Ban đáu ai cũng hi väng không đän näi gì, không ngä chäng bänh này đã đäa anh đän cõi vänh häng!

Hän mäng i năm đäng cä hân hänh gän gäi thân thiät väi anh Däng, täi chä biät anh là ngäng i kiän thäc uyän bác, yêu văn häc, chä không hä biät trong quá khä anh đã làm gì. Täi khi anh mät, qua phän tiäu sä đäng cä nghe đäc täi đám tang täi mäi biät đäng cä anh đã täng tät nghiäp bäng Cä Nhân Văn Chäng Pháp và chäc vä cuäi cùng là Giám đäc Trung Tâm Huän Luyän cäa Phä Đäc äy Trung äng Tỉnh Báo Việt Nam Cäng Hòa.

Väi täi, täi coi cuäc gäp gä anh Däng nhä mät sä may män kä điäu cäa đäi mình. Näu không gäp gä anh Däng, không có sä khuyät nänh, cä đäng, giúp đä tän tình cäa anh, chäa chäc täi đã đä can đäm đän thân vào việt cä việt tän nhäng thiên tiäu thuyät läch sä nhä quý đäc giä đã thäy. Hôm nay täi ghi läi mäy dòng này đä täng niäm, đä tä lòng biät än đäi väi mät ngäng i anh, mät ngäng i thäy, mät ngäng i tài ba, đäc đä hiäm häi đã giúp täi tiän bäng cä trên con đäng phäc vä nän văn häc Việt Nam!

Ngô Việt Tráng

(2012)